

**ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ, НАУКИ ТА СПОРТУ
МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ
В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
31 травня 2024 року

**ОДЕСА
2024**

УДК 342.7:341.3:364(477)

Оргкомітет конференції

Голова:

Швец Д.В., ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент, заслужений працівник освіти України

Заступник голови:

Корнієнко М.В., проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

Члени оргкомітету:

Пишна А.Г., завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент;

Ковальова О.В., професор кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент;

Томіна В.Ю., професор кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент;

Марченко О.А., т.в.о. завідувача кафедри кримінального процесу та криміналістики, кандидат юридичних наук;

Лісниченко Д.В., доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики, кандидат юридичних наук, доцент;

Янковий М.О., професор кафедри кримінального процесу та криміналістики, кандидат юридичних наук, доцент;

Матієнко Т.В., професор кафедри психології та педагогіки, кандидат юридичних наук, доцент;

Прудка Л.М., доцент кафедри психології та педагогіки, кандидат психологічних наук;

Пасько О.М., професор кафедри психології та педагогіки, кандидат юридичних наук, доцент.

Статті друкуються в авторському варіанті.

Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей,
які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Захист прав дитини в умовах військової агресії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 31 травня 2024 р.). – Одеса : ОДУВС, 2024 –

теперішній кризовій ситуації надзвичайно важливим є налагодження системи контролю за дотриманням цих правових норм з метою захисту прав дитини під час збройних конфліктів.

Умови збройних конфліктів створюють серйозні загрози для прав та добробуту дітей. Виклики, що виникають в таких ситуаціях, включають вербування дітей для участі в конфліктах, розлуку з батьками, призупинення отримання освіти та інші. Для ефективного захисту прав дитини в умовах збройних конфліктів необхідно налагодити систему контролю за дотриманням міжнародних норм, регулювати вік участі у збройних конфліктах та розробляти механізми усунення вербування дітей. Вирішення цих проблем вимагає спільних зусиль міжнародної спільноти, урядів, громадських організацій та інших зацікавлених сторін. Забезпечення захисту прав дитини в умовах конфліктів є надзвичайно важливим завданням для забезпечення майбутнього покоління та стабільності у світі.

Література:

- 1) Конституція України
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- 2) Конвенції про права дитини від 20.11.1989 р.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
- 3) Додатковий протокол I до Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 08.06.1977 р.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

Маковій В.П.,

завідуючий кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, професор

ЗМІНА РОЗМІРУ АЛІМЕНТІВ СЕРЕД ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Закріплення права дитини на створення умов, необхідних для всебічного її розвитку, є втіленням основоположних принципів міжнародного законодавства щодо захисту прав дитини, відтворених у Декларації прав дитини, проголошеної Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1959 року, та Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року. Саме ст. 27 останнього міжнародного нормативно-правового акту буквально відображена у ст. 8 Закону

України «Про охорону дитинства» й вимагає від батьків та інших осіб, які виховують дитину, в межах своїх здібностей і фінансових можливостей забезпечити умови життя, необхідні для розвитку дитини.

Загальноприйнятим є підхід, за яким способом виконання батьками обов'язку утримувати дитину є певна сукупність дій або ж одна дія, прийом або система прийомів, які надають можливість досягти визначеного результату – забезпечення реалізації права дитини на достатній життєвий рівень [1, с. 144-145]. Стаття 181 Сімейного кодексу України (надалі – СК України) є уніфікованою з приводу встановлення загальних засад щодо способів виконання зазначеного обов'язку батьків й деталізується у нормативному матеріалі цієї глави СК України пізніше. Зокрема, зміст ч. 1 та ч. 2 ст. 192 СК України щодо можливості визначення способів виконання обов'язку утримувати дитину та його відповідної форми деталізується безпосередньо у ст. 184 (визначення розміру аліментів у твердій грошовій сумі) та ст. 189 (договір між батьками про сплату аліментів на дитину) СК України.

Щодо способу виконання даного обов'язку, то пріоритет надається саме періодичним платежам у вигляді щомісячних виплат (п. 17 постанови Пленум Верховного Суду України від 15 травня 2006 року №3) [2]. Разовий платіж як разова дія, що є предметом даного зобов'язання, сприймається законодавством в якості обставини виняткового характеру (ст. 190 СК України). Можливість включення умови про одноразову дію в якості виконання обов'язку утримувати дитину до відповідного договору батьків теж допускається, але із забезпеченням інтересів дитини.

При цьому суміжним до способу виконання обов'язку щодо утримання дитини є категорія визначення розміру таких аліментів у відповідності до положень ст. ст. 183, 184 СК України. У контексті наведеного слухним є питання зміни останнього з огляду на вагомий для цих суспільних відносин обставини.

На відміну від присудження способу виплати та розміру аліментів, що обирається тим з батьків або інших законних представників, разом з яким проживає дитина, у відповідності до ч. 3 ст. 181 СК України, їх зміна реалізується виключно судовим рішенням за ініціативою вказаних осіб, а також платника аліментів. Подібна точка зору цілком підтримана судовою практикою у постанові Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 10 вересня 2018 року у справі № 486/466/18 (провадження № 61-41437св18) [3]. У даному судовому рішенні здійснено тлумачення сутності розміру

аліментів та способу їх виплати, за результатами чого зроблено висновок про охоплення поняттям «зміна розміру аліментів» іншого терміну «зміна способу присудження аліментів». Така позиція ґрунтується на потребі розширення можливості зміни не тільки суто розміру аліментів в кількісній величині, але й зміна способу їх виплати у якісній характеристиці, що узгоджується з явищем мінливості життєвих обставин, у яких реалізується зміст аліментних правовідносин.

При застосуванні ст. 192 СК України судова практика звертає увагу на добросовісність у поведінці платника аліментів, який приймає всі залежні від нього заходи, які б у повній мірі забезпечували виконання обов'язку з утримання дитини. Саме тому у постанові Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 06 червня 2018 року у справі № 138/594/17 (провадження № 61-27331св18) звернена увага на неприпустимість поширення проаналізованих нормативних приписів на випадок, коли матеріальне становище платника аліментів погіршилося внаслідок звільнення з роботи за власною ініціативою [4]. На протипагу вказаному судовому рішенню постановою Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 06 червня 2018 року у справі № 383/160/17 (провадження № 61-30667св18) витлумачено в якості істотної обставини, що слугує підставою до зміни розміру аліментів, звільнення платника аліментів у зв'язку з погіршенням стану здоров'я [5].

Варіанти поведінки учасників аліментних відносин охоплюються можливістю вибору предмета вимоги: збільшення чи зменшення аліментів. До того ж, кількісна величина наведених явищ у судовій практиці градуїрована до максимальних меж, аж до звільнення від сплати аліментів. Так, у постанові Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 26 червня 2018 року у справі № 759/328/17 (провадження № 61-1264св17) вказано на обсяг вимог, які можуть бути одним із батьків пред'явлені в межах зміни розміру аліментів на дитину: 1) сам розмір аліментів; 2) строки платежу; 3) звільнення від їх сплати [6]. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 10 жовтня 2018 року у справі № 692/187/17 (провадження № 61-26931св18) свідчить про відмежування звільнення від аліментів від зменшення їх розміру, де останнє передбачає наявність викладених у ст. 192 СК України обставин [7]. Вочевидь, за результатами порівняння змісту ст. 188 СК України та положення даної статті й лінгвістичної та математичної сутності поняття «зменшення», яке дозволяє розглядати зміну кількісної

величини відповідного явища до нуля, необхідно дійти висновку, що з урахуванням правил правозастосування та тлумачення нормативних приписів допускається звільнення від обов'язку утримувати дитину й за обставин, які наявні у ст. 192 СК України. Подібне рішення має прийматись судом з урахуванням обставин справи за результатами оцінювання наданих доказів.

У судовій практиці відмежовано матеріальний та сімейний стан, що є підставою до зміни розміру аліментів, кожен з яких має самостійне значення у відповідному логічному твердженні позивача, але можуть поєднуватись в одній вимозі.

Наведений перелік обставин не охоплюється лише випадками зміни матеріального або сімейного стану, погіршення або поліпшення здоров'я когось із них, але й іншими випадками, що містяться у СК України. Так, при зміні розміру аліментів, окрім наведених у ст. 192 СК України обставин, мають бути враховані й положення, викладені у ст. ст. 182, 183, 184 СК України.

Пленум Верховного Суду України у постанові від 15.05.2006 року №3 (п. 23) виокремлює випадок, коли дитина перебуває на утриманні держави, територіальної громади або юридичної особи. Тоді справа про зменшення розміру аліментів розглядається за позовом батьків, уповноваженого відповідної територіальної громади чи особи і за згодою органу опіки та піклування. У новому розмірі аліменти сплачуються з дня набрання чинності судовим рішенням законної сили, що відповідає змісту ст. 273 ЦПК України.

Безумовно, викладені міркування щодо особливостей зміни розміру аліментів у змісті обов'язку з утримання дитини та аналіз відповідної судової практики тільки загострює актуальність цього питання у контексті формування засобів захисту прав дитини й може стати предметом інших досліджень у даній сфері.

Література:

1. Маковій В.П., Медведенко С.В. Форма та зміст обов'язку батьків з утримання дитини у площині євроінтеграційних тенденцій трансформації українського законодавства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. С. 143-148.

2. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 3 «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів». // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-06#top> (дата звернення 15.05.2024).

3. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 10 вересня 2018 року у справі № 486/466/18 (провадження № 61-41437св18). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76441842> (дата звернення 15.05.2024).

4. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 06 червня 2018 року у справі № 138/594/17 (провадження № 61-27331св18). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74747661> (дата звернення 15.05.2024).

5. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 06 червня 2018 року у справі № 383/160/17 (провадження № 61-30667св18). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74747646> (дата звернення 15.05.2024).

6. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 26 червня 2018 року у справі № 759/328/17 (провадження № 61-1264св17). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77068054> (дата звернення 15.05.2024).

7. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 10 жовтня 2018 року у справі № 692/187/17 (провадження № 61-26931ск18). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77136195> (дата звернення 15.05.2024).

Маркова К.О.,

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності

Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Логвиненко Б.О.,

професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності

Дніпровського державного університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

У відповідності до загальновизнаних принципів міжнародного права, конституційно-правовий механізм реалізації та захисту прав і свобод людини виявляється як складна система, спрямована на забезпечення не лише безперешкодного використання прав і свобод, але й на запобігання їхньому порушенню та відновлення у випадках